Яблонська Таїсія Григорівна (21.1.1931, Орловська. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1964-1986 працювала швачкою Криворізьк. швейної фаб-ки. Переможець змагань, ударник праці, наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Яблонського вулиця, житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Універсальна. Довж. 500 м, ширина 7м. Має 34 приват. будинки, проживає 121 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. трубача і педагога Яблонського Вільгельма Мар'яновича (20.4.1889, Вінницька обл. – 14.4.1977, Київ). Засл. діяч мистецтв України. У 1935-1975 проф. Київ. консерваторії. Обслуговує 37 в/з.

Яблочкіної вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х. Розвиту набула у 30-50-х. До 1975 мав назву 1-й Азовський провулок. Довж. 305 м, ширина 3 м. Пл. 915 кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 25 будинків. Названа на честь відом. актриси Яблочкіної Олександри Олександрівни (15.11.1866, Петербург – 20.3.1964, Москва). Народ. артистка СРСР (1937). Актриса Малого театру. Грала провідні ролі рос. класики. Держ. прем. СРСР (1943). Обслуговує 99 в/з.

“Яблуко”, напій середньогазований, безалкогольний, розроблений технологами концерну “Надєжда” у кінці 90-х. Склад: очищена вода, діоксидвуглецю, бензонат натрію, лимонна кислота, аскорбінова кислота, цукор, ароматизована основа “яблуко з барвінком”. Енергетична цінність – 38,4 ккал/100 см куб. Вуглеводи – 9,98 г/100 см куб. Гідно представляє криворізьку марку.

“Яблуко”, театр естрадної пісні створен. на початку 90-х за ініціативою поета і композитора В. Яблуновського. До скл. входять в основному дівчата. Серед вокалістів О. Величко, О. Козіна, Л. Єщенко, Г. Осика, О. Тесля ін. У репертуарі пісні написані В. Яблонським. Випущено альбом “Бережи моє кохання”. Веде концертну діяльність.

Яблунева вулиця, житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Споруд і будинків на цей час не існує.

Яблунева листоблішка (Psylla mali), комаха підряду листоблішок. Довж. 3,4-3,7 мм. Колір жовто-зелений, червоний. 2 пари прозорих крил у стані спокою складені. Володіють властивостями стрибати. Личинки жовті, 6-ногі. За сезон має 1 приплід. Обприскують 1 % розчином ДНОК до розпускання бруньок.

Яблунева міль, метелик родини молевих. Розмах крил до 20 мм. Передні крила сріблясто-білі, з чорними краплинами. На яблунях після цвітіння з'являються павутинні гнізда у вигляді обмотаних павутинням гілок.

Яблунева плодожерка (Carpocapsa), метелик родини листокруток. Шкідник садів Криворіжжя, особливо небезпечний для яблуні, груші, персиків, абрикос ін. Розмах крил 18-20 мм. Передні крила темно-сірі, з темними поперечними смужками і прямою у вигляді овалу бронзо-коричневого кольору. Задні – світло-бурі із сірою бахромою по краях. Гусінь блідо-рожевого кольору, довж. 18-22 мм. Активність настає у трав. вночі і надвечір'ї. Яйця відкладають при температурі $+15^0$. Самка відкладає до 120 яєць. Ушкоджені плоди відмирають і відпадають. Насадження обприскують у період виходу гусені карбофосом, метифосом, рогором ін.

Яблунева попелиця зелена, комахи ряду рівнокрилих хоботних підряду попелиць. Довж. 2,2 мм. Колір зелений з жовтою головою та довгими чорними трубочками на кінці тіла. На Криворіжжі найпоширеніша зелена Я. п. Завдає значної шкоди яблуні і груші. Листя жовтіє, скручується, пагони вкриваються і викривлюються і відстають у рості. З метою боротьби дерева до розпускання бруньок обприскують раз на 3 роки 2 % нітрафеном.

Яблуневий квіткоїд, жук родини довгоносикових. Довж. 45 мм. Форма овальна. Колір бурувато-сірий з поперечною смугою на надкрилах. Личинки білі або рожево-жовті. Має довгий тонкий хоботок коричнево-бурого кольору. Личинки живуть у бутоні, які буріють і засихають. На початку розпускання бруньок дерева обприскують 0,2 % емульсією трихлорметифосу-3, 0,3 % карбофосом.

Яблуня (Malus), рід листопадних дерев і кущів родини розових. До 20 м заввишки. Листки чергові, суцільні або лопатеві. Квітки 2-статеві, у напівзонтиках або щитках. Плід – яблуко, у більшості видів їстівний. Розмножується насінням, пневою паростю, у культурі – частіше щепленням на дикоростучі види. Близько 25-30 видів. В озелененні Кр. Рогу зустрічається **Я. Лісова**, або **дика**, дерево 3-10 м заввишки, квітки білі або рожевуваті, плід до 2,5-3 см у діам., жовто-зелений, іноді з рожевим бочком. Батьківщина – європейська частина СНД, Серед. Європа, Скандинавія, Англія. Цвіте V-VI. Пройшли інтродукційний іспит у Криворізьк. ботсаду і пропонуються **Я. рясноквітуча, Я. Недзевецького, Я. Палласа** або **сибірська, Я. низька, Я. Сіверса.** Для Криворіжжя перспективні сорти яблунь **Папіровка, Мелба, Мекінтош, Уелсі, Кальвіль сніговий, Джонотан, Ренет Симиренка, Голден Делішес, Делішес.** Я. – цінні декоративні та плодові рослини. Рекомендуються для більш поширеного використання у солітерних та групових посадках садів, парків та скверів.

“Явдоха”, балка розташована на захід від с. Реєво-Олександрівка Лозуватськ. сільради. Тягнеться з півн. на півд., впадає в р. Інгулець. Довж. 3 км. На зародженні схили пологі, з розвитком і до впадання в р. Інгулець – круті. Ростуть терен, глід, дикі груші, шипшина, різнотрав'я. Утворилася шляхом розмивання грунту весняними і дощовими водами. За переказами у цих місцях наклала на себе руки Явдоха.

Явдохи-малинівки, народна назва 17 серпня на Криворіжжі. Час збирання малини та огірків.

Явдохи-плющихи, день 14 березня. На Криворіжжі казали: “Яка Явдоха, таке і літо!”

Явір Валентина Василівна (28.2.1934, Полтав. обл.). Проф. (1992). Зак. Чернівецьк. ун-т (1960). У 1960-1965 учитель укр. мови, завуч сільськ. школи в Хотинськ. р-ні Чернівецьк. обл. У 1965-1974 викладала в Херсон. педін-ті, навчалася в аспірантурі. Канд. філологіч. наук. З 1974 доцент, зав. кафедрою укр. мови, професор Криворізьк. педін-ту/ун-ту. Автор 90 наук. праць, 12 посібників, підручників з проблем сучас. укр. мови, мовного будівництва в Україні, культури мовлення.

Явнурій, давня назва місяця січня, яка подекуди зустрічається на Криворіжжі.

“Яворина”, тріо Надєждівськ. будинку культури створене в 1974 як сімейний творчий колектив. До скл. входять 3 рідні сестри – В.І. Козлова, Н.І. Ткачук, Н.І. Волкова. Керівник В.І. Козлова. У репертуарі 27 творів укр. народ. фольклору. Пропагує народ. творчість Криворіжжя. Переможець фестивалю “Козаки в колисці виростають знов” (1995), “Кришталеві чари” (1998). Веде концертну діяльність.

Яворів вулиця, мкрн. ім. Ілліча Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. Віддалена частина р-ну. До 1975 мав назву провулок 2-й Акмолінський. Довж. 446 м. Пл. 1,3 тис. кв. м. Має 21 будинок. Обслуговує 41 в/з.

Яворницький (Еварницький) Дмитро Іванович (6.11.1855, Харків. обл. – 5.8.1940, Дніпропетровськ). Акад. АН України (1924). Письменник, історик козаччини, археолог. Зак. Харків. ун-т (1881). У 1881-1886 викладач у рідному ун-ті. Видатний історик Запорізьк. Січі. Вів науково-етнографічні експедиції на Криворіжжі. Соратник О.М. Поля. З 1902 директор Музею старожитностей у Катеринославі. У 1920-1933 викладав у Дніпропетров. ун-ті. Автор книг і наук. праць з історії України. Нагороджений орд. св. Станіслава 3 ст., Бухарською Зіркою 3 ст.

Яворницького вулиця, житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Універсальна. Довж. 427 м, ширина 7 м. Має 48 приват. будинків, проживає 170 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 37 в/з.

Яворська Лідія Леонідівна (21.10.1953, Нікополь). Засл. тренер України (1998). Зак. Київ. ун-т (1975). Майстер спорту. Працювала учителем фізкультури. З 1985 ст. тренер ДЮСШ № 5 з художньої гімнастики. Брала участь у змаганнях. Виховала 5 майстрів спорту України. Вихованці успішно виступають на першостях Європи та України. З 2000 ст. тренер у Держкомспорті збірної команди України. З 1998 працює і проживає в Києві.

Яворський Стефан (Семен) (1658, Львів. обл. – 27.11.1722, Москва). Церковний діяч. Філософ. Зак. Києво-Могилянськ. акад. (1689). Викладав етику, риторику, філософію в акад. Протектор Моск. слов'яно-греко-латин. акад. З 1700 митрополит Муромсько-Рязанський, перший голова Священного Синоду. Писав вірші, видавав книги. Написав курс "Філософські значення …". У 1686 видав "Євангеліє" свого ім'я, яке перебувало у церкві Покрова Пресвятої Богородиці у Кр. Розі.

Явтушенко Іван Никифорович (15.4.1923, Полтав. обл. – 16.2.2000, Кр. Ріг). Засл. працівник охорони здоров'я України (1983). Зак. Красноград. фельдшер. школу (1941). Уч. ВВВ з лип. 1941. Фельдшер 907 арт. полку 347 СД. Визволяв Крим, Прибалтику. У 1941-1962 фельдшер сільськ. лікарні в Полтав. обл. У 1962-1985 фельдшер "швидкої допомоги" Красноградськ. лікарні Харків. обл. Жив у Кр. Розі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Ягідна вулиця, житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Середня Антонівка. Довж. 464 м, ширина 2,4 м. Пл. 1,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 15 приват. будинків. Обслуговує 1 в/з.

Ягідники, група кущових, трав'янистих рослин, що дають плоди у вигляді ягід. Серед них малина, суниця, брусниця, чорна смородина, обліпиха ін. Вирощують в основному на присадиб. і дачних ділянках.

Яглиця (Aegopodiym), рід трав'янистих рослин родини зонтичних з єдиним видом **Я. звичайною,** багаторічна трав'яниста рослина. Стебло пряме, голе. Листки фісташково-зелені з білою каймою, продовгувато-яйцевидні, нерівно-гостропильчасті. Суцвіття – зонтик, малодекоративне. Квітки дрібні, білі. Грунтопокривна, тіньолюбива. Цвіте VI. Розмножується насінням та поділом рослини. Рекомендують для задернування галявин у чагарниках та газонів Криворіжжя.

Ягмур Олександр Дмитрович (12.1.1942, Донецька обл.). Новатор виробництва. Зак. Макіївськ. металург. тех-м (1960). З 1960 вальцювальник на штрипсовому стані СПЦ-1, з 1965 вальцювальник СПЦ-2 з-ду "Криворіжсталь". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Почес. металург. Ім'я у Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Держ. прем. СРСР (1988). Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Ягода, багатонасінний плід рослини із соковитим оплоднем. На Криворіжжі вирощуються агрус, смородина, малина, суниця ін.

Ягодка Микола Антонович (1.11.1908, Криворіжжя – 17.7.1945, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Глеюватка. У 1931-1941 голова кол-пу ім. Сталіна. Керував евакуацією госп-ва на схід. У 1941-1944 працював у Н/Тагілі. У 1944 секретар Криворізьк. райкому КПУ. У 1945 директор Лозуватськ. МТС. Загинув в автокатастрофі. Похован у с. Глеюватка.

Ягупов Олександр Васильович (23.11.1908, Донецька обл.). Проф. (1968). Д.Т.Н. (1967). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1931). У 1931-1934 голов. маркшейдер шахти тр-ту "Артемвугілля". У 1934-1941 ст. наук. співробітник Макіївськ. НДІ безпеки гірнич. робіт. Очолював групу з боротьби з пилом і газами. У 1944 відбудовував КХЗ. У 1945-1954 на наук. роботі у Донбасі, Москві, Ленінграді. У 1954-1962 голов. конструктор проектів ін-ту "Діпрорудмаш". У 1962-1979 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою гірнич. машин КГРІ. Один з організаторів боротьби з силікозом у Кривбасі. Золота, сріб. медалі ВДНГ (1960,1969). Автор наук. праць.

Ядро, заряд для гармати. Ядра були кам'яні, чавунні та скляні. Під час розкопок на Криворіжжі знаходилися Я. та їх уламки.

Ядро деревини, внутрішня, найбільш стара частина деревини. Виконує опірні функції. Відрізняється щільністю. Предмет вивчення ботаніків Криворіжжя.

Ядро землі, внутрішня частина земної кулі. Центральна геосфера радіусом близько 3,5 тис. км. Вивчається сейсміч. розвідкою. Визначаються зовнішнє глибиною 2,9 тис. км і внутрішнє 5,1 тис. км ядра. Речовий скл. подібний до метеоритів.

Язвина, корозія металу у давнину на Криворіжжі.

Язиги, сарматські кочові племена жили у II ст. до н.е. у Причорномор'ї. Займалися скотарством, мисливством, рибальством. Мали зв'язки з населенням, яке у ті часи проживало на території сучас. Криворіжжя.

Язичництво, релігійна течія часів до християнства. Базувалося на уособлюванні сили природи, наявністю духів ін. Являла духовну культуру давніх слов'ян. Позначалася присутністю у населення, яке проживало на території сучас. Криворіжжя.

Як-40, літак, бортовий номер 87782, виготовлений у 1970. Прибув у Кр. Ріг з Укр. управління цивільної авіації СРСР 25.10.1972.

Як-40, літак, бортовий номер 87733, виготовлений 14.9.1970. Прибув у Кр. Ріг з Уральськ. управління цивільної авіації СРСР 5.9.1976.

Як-40, літак, бортовий номер 87766, виготовлений у 1970. Прибув у Кр. Ріг з Казахськ. управління цивільної авіації СРСР (Усть-Каменогорськ. авіаполк) 12.9.1972.

Як-42, літак, бортовий номер 42533, виготовлений у 1971. Прибув до Кр. Рогу у 1988 із Саратовськ. авіаційного з-ду.

Якерс (Якірс) Борис Львович (початок XX ст. – 1941, Кр. Ріг). Діяч мистецтв. Відом. єврейськ. скрипаль 30-х. Один з організаторів муз. освіти у Кр. Розі, відкриття муз. студії. Виховав плеяду музикантів. Р. Михайловська грала в оркестрі Великого театру у Москві. Розстрілян. гітлерівцями під час окупації Кр. Рогу.

Якименко Анатолій Олексійович (29.7.1946, Чернігів. обл.). Відом. благоустрійник. Освіта середня. У 1969-1993 шихтувальник, машиніст екскаватора з-ду будматеріалів. З верес. 1994 машиніст асфальтоукладача шляхового рембудпідприємства. Майстер благоустрою. Кращий за професією. Брав участь у благоустрої парків і площ Кр. Рогу. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Якименко Валентин Лукич (5.6.1950, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. КГРІ (1973). З 1974 в ін-ті "Механобрчормет", дослід. з-ді "Енергія". З 1989 в УКБ, з 1994 в УЖКГ міськвиконкому. З 1998 нач. архітектурно-планувального управління міськвиконкому.

Якименко Григорій Пилипович (10.1.1925, Дніпропетров. обл). Відом. педагог. Зак. Криворізьк. педін-т (1958). Уч. ВВВ з жовт. 1943 у скл. 614 мінполку. У 1950-1958 учитель математики у школах Дніпропетров. обл. У 1958-1996 ст. викладач кафедри фізики Криворізьк. пед. ін-ту. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Якименко Олексій В'ячеславович (22.10.1974, Скадовськ). Майстер спорту (1999). Футболіст. Півзахисник. Виступав за "Торпедо" (Запоріжжя), СК Миколаїв, "Левські" (Болгарія), "Газовик-Газпром" (Іжевськ). У ФК "Кривбас" з 1999. Бронз. призер чемпіонату України. Уч. Єврокубків 1998/1999.

Якименко Олена Василівна (12.7.1957, Дніпропетров. обл.). Художник. Зак. КТУ (1996), Ленінград. акад. психологіч. наук (1998). У 1975-1988 інспектор райвно, у 1988-1996 голов. спеціаліст відділу архітектури Дзерж. райвиконкому. З 1996 директор музею-квартири Г. Синиці. Працює в монументальному жанрі, акварелі, олії, графіці, флоромозаїці. Художник-реставратор. Уч. багатьох виставок. Магістр психології. Роботи "Зима" (1994), "Портрет Али" (1993), "Натюрморт" (1993) ін.

Якимьонок Сергій Іванович (22.9.1911, Красноярськ. кр. – 25.2.1994, Кр. Ріг). Керівник зв'язку. Зак. Моск. ін-т зв'язку (1964). У 1928-1932 працював на Іжорськ. з-ді (Ленінград). У 1933-1952 інструктор контори "Союздрук", нач. контори зв'язку Манськ. р-ну Красноярськ. кр., заст. голови Красноярськ. міськвиконкому. У 1952-1987 нач. Криворізьк. контори зв'язку, диспетчер міськ. виробничо-техніч. вузла зв'язку. Уміло керував розвитком зв'язку у Кр. Розі, один із фундаторів телетрансляцій. Вів актив. громадську діяльність. Майстер зв'язку СРСР (1973). Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Якіра вулиця, мкрн. Соцміста Дзерж. р-ну. Закладена у 60-х. Довж. 770 м. Пл. 84 тис. кв. м. Має 11 багатоповерх. будинків. Серед них – перший у Дзерж. р-ні 14-поверховий. Обслуговують 7, 74 в/з.

Якова, день 22 жовтня у давнину на Криворіжжі.

Яковенка І.В. (засл. будівельник України (1975), трудова діяльність пов'язана з тр-том "Дніпроекскавація". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Яковенко Георгій Іванович (16.5.1935, Дніпропетров. обл.). Освіта середня. З 1975 токар цеху № 1 з-ду "Ремгірмаш"/ВАТ "Регом". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Яковенко Костянтин Федорович (30.5.1925, Херсон). Засл. шахтар України (1975). Зак. КГРІ (1948). У 1941-1943 слюсар Леб'яжинськ. РУ на Уралі. У 1948-1951 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе. У 1951-1952 тех. керівник ш. "Центральна" РУ ім. Фрунзе. З 1952 на партроботі. У 1957-1960 1-й секретар Жовт. райкому КПУ. У 1961-1967 голов. інж. РУ ім. Р. Люксембург. У 1967-1986 директор РУ ім. XX партз'їзду. Умілий керівник виробництва. Вивів рудник у число передових. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани" (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Яковишина Світлана Яківна (22.8.1939, Херсон. обл.) Сільгосп. керівник. Зак. Укр. с/госп. акад. (1963), Вищу партшколу (1979). У 1963-1982 працювала у Кокчетавськ. експедиції, агроном рад-пу ім. К. Лібкнехта, зав. рай. інспекції, заст. голови райради, інж. з-ду "Восход". З 1982 директор рад-пу / КСП "Радушний". Умілий організатор с/госп. виробництва Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Яковлев Василь Миколайович (21.4.1908, Новгород. обл. – кінець 80-х, Петербург). Герой Рад. Союзу (21.3.1940). Зак. Військ.-політ. акад. ім. Леніна (1941). В арм. з 1939. Уч. рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з січ. 1942. Під час боїв за Кр. Ріг заст. ком-ра 9 арт. дивізії. Уміло керував з'єднанням під час вулич. боїв за Кр. Ріг. З 1948 полковник запасу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Б. Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1ст. (2), Червоної Зірки (2).

Яковлев Іван Іванович (1910-1943 (?). Військ. діяч. Зак. арт. уч-ще. У 1930-1931 секретар ком-ту ЛКСМУ ШУ ім. К. Лібкнехта. Делегат VIII з'їзду ЛКСМУ. Чл. рев. комісії ЦК ЛКСМУ. З 1935 в арм. Уч. ВВВ з червня 1941. Підполковник. Загинув у бою.

Яковлев Леонід Петрович (18.8.1921, Рязанська обл.). Пром. керівник. Зак. Моск. енергетич. ін-т (1948). Уч. ВВВ. У 1951-1977 ст. майстер, ст. інж., заст. нач. цеху з-ду "Криворіжсталь". Новатор виробництва. Спеціаліст у галузі енергозбереження. У 1977-1986 майстер кафедри обчислювальної техніки КГРІ. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Яковлев Олександр Юхимович (15.2.1915, Харків. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Кіровоград. тех-м механізації с/госп-ва (1933). У 1934-1936 технік Харків. авторем. з-ду. Уч. походу у Захід. Україну (1939). Брав участь у змаганнях з боротьби. Уч. ВВВ з лип. 1941 в скл. опер. групи Півд.-Захід. фр. Перебував в охороні В.Молотова, М. Хрущова, А. Єременка. У 1946 тренував керівних осіб ЦК КПУ. У 1946-1963 інструктор фізпідготовки. У 1963-1970 нач. відділу охорони громадськ. порядку Кр. Рогу. Один з організаторів ДНД. У 1970-1980 нач. міськ. штабу ДНД. Майстер спорту. Чемпіон ДСТ "Спартак". Входив у 5-ку найсильніших борців "Динамо". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Яковлев Федір Зіновійович (1889 – 17.10.1980, Київ). Почес. гірник. З 1912 працював на Шмаківськ. руднику коногоном, лопатником, забійником. Уч. відбудови шахт РУ ім. К. Лібкнехта. До 1962 працював на шахті. Нагородж. орд. Леніна.

Яковлева Віра Іванівна (14.8.1928, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1946-1983 швачка, термообробник швейної фаб-ки "Старт". Передовик виробництва. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Яковлева вулиця, розташована у центрі Дзерж. р-ну. Закладена у 50-х. До 1975 мав назву провулок Короленка. Довж. 200 м, ширина 11 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Має 3 держ. будинки. Вкрита асфальтом. Обслуговує 51 в/з.

Якуба Коласа вулиця, житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Ширшова. Довж. 1 тис. м, ширина 8 м. Має 18 приват. будинків, проживає 64 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь білорус. поета Коласа Якуба (Міцкевич Костянтин Михайлович (3.11.1882, Мінська обл. – 13.8.1956, Мінськ). Поеми "Нова земля", "Симон Музика"; повісті "На просторах життя", "Трясовини"; трилогія "На розстанях". Обслуговує 90 в/з.

Якубенко Василь Герасимович (25.4.1941, Могильов. обл.). Новатор виробництва. Зак. Терн. індустр. тех-м (1975). У 1964-1993 водій Першотравнев. кар'єру ПівнГЗК. Випробовував 25-, 40-, 120-тонні самоскиди. Чл. "Клубу мільйонерів". Ініціатор трудпочинів. Наставник. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Якубов Микола Юхимович (28.4.1914, Саратов – 3.6.1989, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1929-1936 працював у с/госп. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. авточастин. У 1950-1951 бурильник ш. "Центральна" РУ ім. Фрунзе. Майстер проходки. Організатор швидкіс. проходки квершлага 410 м. Раціоналізатор і наставник. Почес. гірник. Нагородж. орд. Леніна.

Якубовський Петро Григорович (5.7.1923, Херсон). Герой Рад. Союзу (26.10.1944). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1949). Уч. ВВВ з квіт. 1943. У скл. 31 ВАП 295 ВАД визволяв Кр. Ріг. У скл. групи здійснив наліт на ворож. аеродром у Кр. Розі, по ходу збив "Ме-109". За війну здійснив 344 б/вильотів, уч. 56 повітр. боїв, збив 13 літаків. В арм. до 1979, полковник. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

"Якудза", журнал заснован. у груд. 2001 С.В.Балабановим. Публікує розважальні матеріали, кросворди, корисні поради. Тираж 5 тис. екз.

Якунін Володимир Андрійович (18.3.1923, Донецька обл. – груд. 1997, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Донецьк. політех. ін-т (1951). Уч. ВВВ з жовт. 1941. У скл. 73 гв. СД визволяв Харків, Кіровоград, Дрезден, Будапешт, Прагу. Ком-р. роти. Після війни працював підруч. сталевара. Майстер Макіївськ. металург. з-ду, секретар Кіровськ. райкому КПУ, нач. БУ тр-ту "Макбуд". У берез. 1961-берез. 1965 голова Дзерж. райради Кр. Рогу. Працював на КМК. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Якуніна Віра Петрівна (3.3.1925, Донецька обл. – 29.10.1997, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Донецьк. медін-т (1949). У 1949-1958 працювала дільничним фтизіатром у Донбасі. З 1958 зав. відділенням 4-го тубдиспансеру. Один з провідних спеціалістів у лікуванні туберкульозу і силікозу. Вивчала проблеми раннього виявлення туберкульозу. Відмінник охорони здоров'я.

Якутський провулок житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладен. у кінці 40-х. Сформувався у 50-х. Довж. до 200 м, ширина 7 м. Має 7 приват. будинків, проживає 25 чол. Вкритий відсівом. Назван. на честь півн. частини Росії Якутії. Обслуговує 37 в/з.

Якушкіна вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Шухова. Довж. до 1,0 тис. м, ширина 7 м. Має 68 будинків. Розташоване ПП "Злак". Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь декабриста Якушкіна Івана Дмитровича (9.1.1794, Смолен. обл. – 23.8.1857, Москва).

Ялина (Picea), рослина родини соснових. Вічнозелені дерева з короткогольчастими поодинокими, переважно 4-гранними колючими голками. Шишки містяться на кінцях гілок і звисають донизу. Насіння з крилаткою. Крона конусоподібна з мутовчастим розташуванням основних гілок. Стовбур прямий. Розмножується насінням, а садові

декоративні форми – вегетативно. В озелененні Кр. Рогу поширені **Я. колюча**, Я. к. ф. голуба – хвоя голубувато-зелена зберігається протягом року; **Я. канадська**, Я. к. ф. голубувата – з білувато-голубуватою хвоєю і компактною кроною; Я. к. ф. карликова конусоподібна – карликове дерево з надзвичайно щільною конусовидною кроною; Я. звичайна, Я. з. ф. гніздовидна – карликова форма з подушковидною кроною.

Ялинкова вулиця, розташована в м. Інгулець. З 1988 знаходиться у старій забудові на території кол. садов. тов-ва.

Ялиця (Abies), рослина родини соснових. Вічнозелені, однодомні, окремостатеві дерева з лінійними плоскими листками, на нижньому боці яких є 2 білуваті смужки. Шишки прямостоячі, циліндричні, з шкірястими здерев'янілими лусками, які тісно налягають одна на одну, достигають восени. Насіння смолисте з крилаткою. Розмножується свіжозібраним насінням при осінньому посіві. На Криворіжжі проходить випробування у ботсаду і пропонується в озеленення Кр. Рогу **Я. біла** – дерево висотою 30-45 м. Природно росте в Карпатах. **Я. одноколірна** – дерево вис. 30-40 м з чорною, густою, широкопірамідальною кроною, що природно росте у Півн. Америці.

Яловий Володимир Борисович (2.5.1953, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1976). Вихованець СШ № 88. З 1976 проживає у Києві. Працював на машинобуд. з-ді, партійних посадах. Заст. голови Київ. міськради. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Яловий Іван Павлович (8.1.1919, Криворіжжя). Герой Рад. Союзу (15.5.1946). Зак. Качинську авіашколу (1938). ВПШ при ЦК КПРС (1965). Працював на Нікопольськ. трубному з-ді. В арм. з 1937. Уч. ВВВ з червня 1941. У скл. 745 БАП 221 БАД здійснив 326 б/вильотів. З 1960 полковник у відставці. Працював у Дніпропетров. с/госп. ін-ті. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Яловий Сергій Федорович (11.9.1957, Крим). Мед. керівник. Зак. Київ. медін-т (1980). У 1980-1983 лікар-отоларинголог Уманськ. міськлікарні, викладач медуч-ща. З 1983 лікар, зав. отоларингологіч. відділенням 1-ї міськлікарні. Канд. мед. наук. Провідний спеціаліст у галузі лікування хвороб вуха, горла, носа, проводить унікальні операції. Автор наук. праці і винаходів.

Яловий Федір Захарович (9.6.1928, Дніпропетров. обл.). Засл. учитель Узбекистану (1972). Зак. Криворізьк. педін-т (1951). У 1951-1958 учитель укр. мови СШ № 16 м. Дніпродзержинськ, викладач Нікопольськ. учительськ. ін-ту. У 1958-1963 ст. викладач, доцент, у 1963-1968 декан загальноосвітнього фак-ту, у 1968-1976 декан філологіч. фак-ту Кіровоград. педін-ту. У 1976-1982 зав. кафедрою укр. та рос. мов Уманського педін-ту. З 1982 зав. кафедрою укр. мови, декан філологіч. фак-ту, доцент Криворізьк. педін-ту/ун-ту. Канд. філологіч. наук. Автор 40 наук. праць, 6 посібників з проблем вивчення держ. мови.

Яловий Федір Михайлович (17.6.1918, Дніпропетров. обл. – 30.11.1979, Суми). Пед. керівник. Зак. Запорізьк. педін-т (1941). Уч. ВВВ з лип. 1941, ком-р батареї на Лен. фр. У 1946-1954 ст. викладач укр. літератури, декан філологіч. фак-ту Криворізьк. педін-ту. У 1954-1959 ректор Слов'янськ. педін-ту. У 1959-1979 ректор Сумського педін-ту ім. Макаренка. Канд. філологіч. наук. Роботи присвячені народ. творчості Криворіжжя, схвалені М.Т. Рильским. Автор 80 наук. праць з проблем викладання укр. літератури, монографії про творчість укр. драматурга І. Кочерги. Медаль ім. Макаренка. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Ялових братів хутір, існував на території сучас. Широківськ. сільради з початку XX ст. Виник в результаті купівлі землі у пана Г.Г. Потоцького. Лани доглядали найманці. Занепав під час гром. війни.

Яма, за часів козаччини турецька тюрма, глибина якої досягала 5 м, закрита кришкою. Прислів'я: "Від турка тікав, та в турецьку яму попав".

Яма, тип поховальної споруди різних розмірів та форм (частіше за все прямокутної, овальної). Можуть бути перекриті зверху закладами з великих кам'яних брил або дерев'яних дощок. Інколи у ямі між знаходиться кам'яний або дерев'яний зруб. Перекриття ями підтримувалося стовпами, вкопаними у дно ями. Досліджувалася криворізьк. археологами.

Ямальська вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця 4-а Олександрівська. Довж. 1 тис. м, ширина 9 м. Має 31 приват. будинок, проживає 40 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь півострова Ямал на півн. заході Сибіру (Росія). Обслуговує 85 в/з.

Ямка Сергій Володимирович (30.12.1963, Кр. Ріг – 8.5.1984, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 32. Уч. боїв в Афганістані у скл. штурмових груп. Помер від ран. Похован. у Кр. Розі.

Ямна культура, археологіч. культура раннього бронзового віку. Датується III-II тис. до н. е. Мала поширення від Уралу до Дунаю. Назва від поховань у ямах під курганами. Носії займалися землеробством, скотарством, використовували колісний транс-т. На Криворіжжі виявлено більше 300 поховань я. культури.

Ямковий Григорій Тихонович (22.4.1911, Київ. обл.). Проф. (1974). Д.Т.Н. (1973). Зак. КГРІ (1936). У 1925-1931 пом. майстра з-ду "Пневматик". У 1936-1937 механік ш. № 9 ШУ ім. Дзержинського. У 1937-1941 наук. співробітник НДГРІ. У 1944-1957 ст. наук. співробітник, зав. лабораторією НДГРІ. У 1957-1988 викладач, зав. кафедрами гірнич. механіки, опору металів КГРІ. Автор наук. праць з проблем гірнич. механіки.

Ямпольська Людмила Михайлівна (18.2.1947, Краснодар). Поетеса. Зак. Дніпропетров. ун-т (1972). У 1965-1970 проживала у Кр. Розі. Вірші пише з 1964. Чл. міськ. літ. студії. У 1970-1983 працювала в бібліотеці Дніпропетровська. З 1983 проживає у м. Сергіїв Посад Моск. обл. Працює у музеї ім. Тютчева. Автор поетич. збірок.

Ямчицька нижча сільгосп. школа, відкрита на межі XIX і XX ст. на кошти по заповіту поміщика П. Ямчицького. Знаходилася за 10 км від Кр. Рогу (Зелене містечко) і відносилося до Херсонськ. повіту. Існувала при хуторі Херсонськ. губземства. Мала 400 десятин землі, пасіку, розсадник дерев, мех. майстерні. Один з керуючих Л.П. Комарницький. Школу закінчив до гром. війни льотчик І.У. Павлов.

Ямщики, до кінця XIX ст. на Криворіжжі селяни, які виконували ямську (надавали коней, підводи і візників), потім державну візницьку повинність. Були кучерами на ямських конях. Жили в поселеннях на поштових трактах (ямах). Від однієї із таких ям по деяких версіях і бере свій початок Кр. Ріг. Одержували державну платню до кінця XVII ст. і звільнялися від податків.

Яна Гуса вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвиту набула у 50-60-х. До 1975 мав назву 1-й провулок Шмідта. Довж. 495 м, ширина 2,5 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Має 43 будинки. Названа на честь чеськ. нац. героя Гуса Яна (1371 – 6.7.1415, Чехія). Натхненник антифеодал. воєн у Чехії. Спален. на багатті. Обслуговує 72 в/з.

Яненко Юрій Михайлович (13.6.1965, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. КГРІ (1989), Донецьк. ін-т МВС (1998). З 1990 оперуповноважений, заст. нач., нач. карного розшуку, нач. кримінальної міліції Жовт. РВВС. Один з керівників операції по затриманню членів орг. злочинних груп. Отримав подяку за затримку Пака. Тільки у 1999 розкрив 29 вбивств. Серед перших в Україні одержав знак "За відзнаку в службі".

Яненський Володимир Митрофанович (12.3.1937, Кр. Ріг). Передовик виробництва. Освіта середня. З 1957 слюсар підприємства "Зв'язокчормет". Новатор, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Стояв біля витоків підприємства. Раціоналізатор і наставник. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Яниковський Петро Кирилович (1895, Кр. Ріг – 70-ті, там же). Новатор виробництва. Освіта середня. Уродженець Інгульця. З 1923 працював рахівником ШУ "Суха Балка". У

1924-1934 зав. відділом ШУ ім. Чубаря. У 1934-1944 працював на Уралі. У 1944-1951 нач. відділу техконтролю ШУ "Інгулець". Нагородж. орд. Леніна.

Яничари (від турецьк.-нове військо), турецька регулярна піхота XIV ст. – 1826. Спочатку комплектувалися з полонених юнаків, а потім насильно з хлопців-християн. Загони відзначалися дисциплінованістю, мужністю, жорстокістю. Брали участь у набігах на Криворіжжя.

Яничарка, вид вогнепальної зброї, якою озброювали яничар. На Криворіжжя була завезена козаками з Криму та Туреччини.

Янки Купали вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30,50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Лугова. Довж. 1,7 тис. м, ширина 7 м. Має 170 приват. будинків, проживає 376 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь білорус. поета Купала Янки (Луцевич Іван Домінікович (7.7.1882, Мінська обл. – 28.6.1942, Москва). Народ. поет Білорусії (1925), акад. АН Білорусії (1928), України (1929). Один з основоположників нової білоруськ. літератури. Автор збірок поезій: "Дорогою життя", "Зруйноване гніздо", "Павлинка", "Могила лева" (1913), "Білорусії орденоносній" (1937), "Від серця" (1940); поема "Бондарівна" (1913), "Над річкою Оресою" (1933). Держ прем. СРСР (1941). Обслуговує 55 в/з.

Янковська Катерина Костянтинівна (7.2.1949, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1974). У 1968-1981 учитель математики СШ № 51. У 1981-1992 викладала у школах Якутії. З 1992 учитель математики СШ № 49. Депутат Верх. Ради України (1975). Чл. постійної комісії у справах молоді. Делегат з'їзду учителів України (1976). Учитель-методист, відмінник народ. освіти.

Янов Євген Олександрович (3.12.1915, Крим – 1.4.1973, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1937). У 1930-1937 кріпильник ш. ім. Калініна, у 1937-1939 нач. вентиляції ШУ ім. Артема. Уч. ВВВ з лип. 1942 у скл. Зак. фр. У 1946-1948 нач. дільниці ШУ ім. Кірова. У 1948-1950 нач. ш. "Д" Першотравневого ШУ. У 1950-1952 нач. ш. "Більшовик". У 1952-1965 нач. ш. "Центральна" РУ ім. XX партз'їзду. Стахановець 30-х. Актив. учасник відбудови Кривбасу. Умілий керівник процесу видобутку руди. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Янов Матвій Маркович (21.3.1895, Одес. обл. – 5.3.1920, Кр. Ріг). Керівник міліції. Зак. початкову школу З 1907 працював у палітурній майстерні м. Олександрія. Товаришував з латишами-засланцями. Уч. 1-ї світ. війни. У 1916 лікувався у Кр. Розі. У 1917-1918 воював на Дону. На весні 1919 повернувся до Кр. Рогу. Організовував опір бандам Григор'єва, Ткаченка, Гонзака. Очолював загін міліції Кр. Рогу. З приходом денікінців виїхав у Миколаїв. Повернувся і вів підпільну боротьбу під прізвиськом Воріг. З січ. 1920 нач. карного розшуку Кр. Рогу. Загинув у бою з бандою Шаповала. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Янов Олександр Павлович (5.15.1930, Мінська обл. – верес. 1987, Кр. Ріг). Проф. (1978), Д.Т.Н. (1974). Зак. КГРІ (1953). У 1953-1954 науковець НДГРІ. У 1954-1956 зав. лабораторією, асистент КГРІ. У 1956-1959 аспірант. У 1959-1964 науковець Ін-ту гірнич. справи АН УРСР. У 1964-1965 доцент кафедри тех. безпеки і руднич. вентиляції КГРІ. У 1965-1981 заст. директора, у січ. 1982-верес. 1987 директор ін-ту ВНДІ БПГ. Автор монографій, 100 наук. статей. Володар 15 автор. свідоцтв. Підготував 14 канд. наук. Створив наукову школу в галузі захисту атмосфери від шкідливих сумішів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Янова вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у середині XIX ст. Одна з найстаріших вул. Кр. Рогу. Носила назву вулиця Візницька, Торгова. Центр торгівлі у дореволюц. часи. Місце зібрання візників. Розвитку набула у 30-50-х. Довж. 224 м, ширина 7,3 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Має 8 багатоповерх. будинків. Мережа магазинів. Названа на честь уч. рев. подій на Криворіжжі М. М. Янова. Обслуговує 99 в/з.

Янова М.М. меморіальна дошка, встановлена у 1979 на буд. № 7 по вул. Янова Ц.-Міськ. р-ну. На гранітній розетці вилитий барельєф М. М. Янова та напис, що вулиця носить його ім'я.

Янович Анатолій Кузьмич (1915, Кр. Ріг). Авіатор. Уч. ВВВ у скл. 291 ВАП, майор, штурман полку. 29.4.1943 поблизу Новоросійська збив один і таранив другий літак противника. Вдало приземлився. Нагородж. орд. Червоного Прапора. Подальша доля невідома.

Яновська Людмила Андріївна (8.6.1935, Кіровоград. обл.). Краєзнавець. Зак. Криворізьк. педін-т (1957). Вихованка Лозуватськ. СШ. У 1957-1958 учитель фізики СШ в Криму. У 1958-1960 учитель фізики Лозуватськ. СШ. У 1961-1963 лаборант, ст. наук. співробітник ін-ту НДГРІ. У 1963-1986 ст. наук. співробітник ін-ту ВНДІ БПГ. У 1986-1991 ст. інж. ін-ту НДГРІ. Автор 30 наук. праць з проблем відкритої розробки родовищ. Дочка А.В. Кучми. Вивчає історію с. Лозуватка.

Яновська Олена Абрамівна (28.4.1919, Іркутськ). Мед. керівник. Зак. Іркутськ. медін-т (1943). Уч. ВВВ у скл. військ. госпіталів. У 1946-1965 голов. лікар медсанчастини РУ ім. Кагановича / XX партз'їзду. У 1965-1978 голов. лікар 3-ї дитяч. міськлікарні. Одна з організаторів системи охорони здоров'я у Жовт. р-ні у післявоєн. період. У 1946 створила амбулаторію на РУ ім. Кагановича. У 1951 побудувала поліклініку на 200 відвідувань. Відкрила дитячу лікарню у Жовт. р-ні. Викладала на кафедрі педіатрії. Уч. ВДНГ. Лікар вищої категорії. Виховала кілька поколінь лікарів. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Почес. Грамотою Президії Верх. Ради СРСР.

Яновський Володимир Романович (28.2.1939, Кр. Ріг – 20.6.1995, там же). Герой Соц. Праці (1981). Освіта н/середня. У 1952 – 1964 тракторист кол-пу "Дружба" Бобринецьк. р-ну Кіровоград. обл. У 1964 – 1965 тракторист рад-пу "Степовий". У 1965 – 1967 робітник шляху кар'єру ПівдГЗК. З 1967 тракторист, бригадир комплекс. бригади рад-пу "Степовий". Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Сріб., бронз. медалі ВДНГ СРСР, України. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Уч. нарад передовиків с/госп. у Києві. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Яновського вулиця, розташована у сел. Зелене Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 60-х. Довж. 250 м. Має 16 будинків ВАТ "Зелене", де проживає 95 чол. Названа на честь укр. письменника Яновського Юрія Івановича (27.8.1902, Кіровоград. обл. – 25.2.1954, Київ). Автор роману "Вершники", п'єс "Дума про Британку", "Дочка прокурора". Держ. прем. СРСР (1989). Обслуговує 502 в/з.

Яновського поміщика маєток, існував в р-ні с. Рахманівка з 70-х XIX ст. до початку гром. війни. Розташовувався на березі р. Інгулець. Мав сад, 12 тис. вівців.

Янута Олександр Григорович (27.4.1957, Єкатеринбург). Художник. Зак. Свердлов. архітектур. ін-т. Працює у галузі станкового живопису. Захоплюється пейзажем, портретом, імпресіонізмом. Працював художником, дизайнером у Петербурзі. Персональна виставка у Кр. Розі (2000). Серед робіт "Канал", "SAN Bornava", "Чашка чаю" (2000) ін.

Янцев Петро Іларіонович (15.10.1908, Волгоград. обл. – 25.10.1944, Дніпропетров. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Працював у кол-пі. В арм. з 1942. Уч. ВВВ з квіт. 1943. У скл. 276 гв. СП 92 гв. СД відзначився у боях на Дніпровському плацдармі (с. Успенка Онуфрійськ. р-ну Кіровоград. обл.) і за Кр. Ріг. Перебував в авангарді полку. Загинув у БТР. Похован. у с. Ганнівка Верхньодніпровськ. р-ну. Нагородж. орд. Леніна.

Янченко Юрій Андрійович (26.1.1940, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т. З 1959 будівельник тр-ту "Доменбуд". Брав актив. участь у будівництві домен. печей. У 1963-1967 очолював комітет ЛКСМУ тр-ту "Криворіжпромбуд". Організатор походів по місцях бойової слави Криворіжжя. Герой книг письменників О. Гуреєва, О. Давидова, Г. Мединського. Уч. наради молодих письменників Придніпров'я (1964). У 1967-1969 секретар міськкому ЛКСМУ, Працював

у системі профтехосвіти, директором СШ, викладачем педін-ту. Канд. пед. наук. Автор наук. праць з проблем педагогіки.

Янько Федір Петрович (14.11.1940, Запорізька обл.) Відом. проектант. Зак. КГРІ (1981). У 1959-1961 тесля тр-ту "Бердянськбуд". У 1962-2001 інж., нач. мех. майстерні ін-ту НДІ БПГ. Брав участь у проектуванні систем захисту гірників за умов шахт. виробок.

Ярема-запрягальник, день 14 травня, в цей день на Криворіжжі продовжували сівбу.

Яременко Володимир Іванович (8.6.1930, Полтав. обл. – початок 90-х, Кр. Ріг). Герой Соц. Праці (1971). Освіта середня. У 1946-1950 працював трактористом МТС в Одес. обл. У 1953-1985 кріпильник, прохідник, майстер-наставник шахт "Об'єднана", "Північна" Першотравнев. РУ. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань, ініціатор труд. починів. Чл. ЦК КПУ. Делегат XXIV, XXV з'їздів КПУ, X-XII з'їздів профспілок України. Почес. гірник. Уч. ВДНГ СРСР. Ім'я у Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Почес. грамота Мінчормету СРСР. Брав актив. участь у громадській роботі. Виховав 2 покоління гірників. Існувала власна школа передового досвіду. Норми перевиконував на 120-135 %. Володів всіма гірницькими професіями. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Яременко Геннадій Андрійович (18.4.1964, Кр. Ріг). МСМК. Зак. Одес. ун-т (1988). Вихованець СШ № 78. Відом. укр. дзюдоїст. Спортом почав займатися у 1972 у ПС ПівнГЗК під керівництвом тренера Г.П. Волкова. Уч. міжнарод. турнірів серед юніорів в Німеччині (1980). Чемпіон світу (1983), Європи (1983,1984), СРСР (1983) серед юніорів. Переможець Універсіади, спартакіад, 2-кратний призер Спартакіади народів СРСР, 8-кратний призер чемпіонатів СРСР. Працює викладачем Одес. юр. акад. Одночасно на тренер. роботі.

Яреми-розпрягальника, народна назва 13 червня. Термін закінчення посівної кампанії на Криворіжжі.

Яремина балка, розташована у межах с. Лозуватка. Довж. до 1,5 км. Схили у низов'ї круті. Належить до басейну р. Інгулець. Багата на зарості чагарників, різнотрав'я. Утворена шляхом розмивання ґрунту весняними і дощовими водами. Названа ім'ям місцевого жителя.

Яремченко Валерій Іванович (15.8.1947, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1993). Зак. СШ № 36, Вищу школу тренерів (1982). Вихованець футбол. школи "Кривбасу". Нападаючий, півзахисник, захисник. У 1965-1966 у скл. "Кривбасу", у 1966-1979 – "Шахтаря" (Донецьк). Провів 267 матчів, забив 24 голи. У єврокубках провів 8 матчів. У 1975 сріб., у 1978 бронз. чемпіонату СРСР. Голов. тренер "Шахтаря" (1982-1984, 1988-1994, 1996-1999). Голов. тренер "Колоса" (Краснодар) у 1995, "Кременя" (Кременчук) у 1996, голов. тренер збір. Сирії (1985-1987).

Яреська Л.О. (засл. артист Росії), творча діяльність пов'язана з Криворізьк. театром ім. Шевченка. Керував хором. Біографіч. даних не виявлено.

Яри Криворіжжя, від'ємно-лінійно витягнута форма рельєфу, що утворюється внаслідок розмиву грунту тимчасовими водотоками. На території регіону приурочені до ерозійної сітки – днищ балок (донні яри) та схилів балок і річкових долин – бокові або схилові яри. Ці елементи рельєфу відрізняються підвищеною крутизною поверхонь, що є найкращою умовою для струмкового стікання води. Лише в межах Кр. Рогу налічується 349. Серед них переважають бокові. Як правило, вони мають незначну довж. (до 200 м) і глибину – максимально до 20-25 м. За Л.М. Булавою (1990) середня густота яружної сітки відносно невелика – 0,04 км/кв. км, на схилах річкових долин збільшується до 0,1 км/кв. км. У верхів'ї починаються обривистим вершинним перепадом, схили мають чітко виражену бровку, круті і часто обривисті, де присутні відслонення гірських порід. Схили слабко задерновані або зовсім голі. У пригирловій частині схили виположуються, поперечний профіль наближується до скринеподібного. Швидкість росту залежить від того, в яких породах вони закладені. За літологією Криворіжжя можна поділити на 2 групи – яри, що розвинуті у суглинках і глинах (у довж. у ростуть дуже швидко – до 1-2 м/рік) та яри у

корінних осадових неогенових відкладах – вапняках, мергелях. Швидкість росту останніх незначна (до 7-10 см/рік), так як ці породи більш стійкі до водно-ерозійної денудації. До вершин приурочені безрусельні лінійні і задерновані западини-лощини, потяжини або ерозійні улоговини. Біля гирла сформовані невеликі за площею акумулятивні форми – конуси виносу, що складені пролювіальними пухкими відкладами. Небезпечне для с/госп. явище, тому Я. підлягають закріпленню, аби не допустити їх зростання.

Ярига, найнижче звання у криворізьк. поліції, побутувало до революції 1917.

Яригін Володимир Петрович (16.1.1955, Кр. Ріг – 3.12.1988, там же). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1980). З 1972 інструктор по спорту, бригадир, секретар парткому, у 1987-1988 директор рад-пу ім. Шевченка.

Ярило (Ярила), язичницький слов'янський бог Сонця, весняних робіт, плотської любові, статевих пристрастей, землеробства, гроз. Захисник сівачів і всіх, хто прокидається до сходу сонця. Від його імені виникла назва – янь (весна), ярові, ярий, ярість. Його ім'ям слов'яни називали Сонце. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Ярина, журавлиний літ, народна назва 1 жовтня на Криворіжжі. З цього дня збирали шипшину, журавлі відлітали у вирій.

Ярина, народ. назва ярових зернових культур на Криворіжжі.

Ярина-розсадниця, день 18 травня, з цього дня на Криворіжжі висаджували на городах розсаду капусти.

"Ярмарка", рекламно-інформаційна газета заснована у берез. 1995 тов-вом з обмеженою відповідальністю "Газета". Виходить щомісяця тиражем 1 тис. екз.

Ярмарки дореволюційних часів у Кр. Розі, проходили 4 рази на рік і мали назву Новорічна, Різдвяна, Троїцька, Преображенська. Проводилися на вул. Староярмарівській у р-ні сучас. Центр. ринку. Відбувалася жвава торгівля продуктами, промтоварами. Виступали балагани, аматорські театри, бродячі трупи.

Ярмарковище, одна з центр. площ с. Лозуватка в дореволюц. часи. Місце проведення весняних (у квітні) і осінніх (у жовтні) ярмарок. Встановлювали гойдалки.

Ярмо, дерев'яний хомут для запрягання волів. Використовувалося чумаками, а згодом населенням сільського Криворіжжя.

Ярмола Григорій Назарович (11.2.1923, Кіровоград. обл.). Відом. енергетик. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1949-1965 технік, ст. електромеханік, у 1965-1985 інж. зв'язку підприємства "Криворізькі електромережі" Один з організаторів системи зв'язку в енергетиці Кривбасу. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Яровенко Євген Васильович (17.8.1963, Казахстан). Засл. майстер спорту (1989). Захисник. Вихованець футбол. школи у Каратау. У 1986-1993 зіграв 173 матчі, забив 14 голів у скл. "Фосфорита" (Каратау), "Хіміка" (Джамбул), "Кайрата" (Алма-Ата), "Дніпро". Сріб. призер чемпіонату СРСР (1989). Володар Кубка СРСР. Учасник Олімпійських ігор у Сеулі (1988). У 1997-1998 тренер ФК "Кривбас".

Яровий Борис Петрович (4.4.1938, Кр. Ріг). Засл. енергетик України (1981). Освіта середня. У 1957-1999 слюсар СУ "Укренергочормет". З 1999 слюсар цеху ремонту електрообладнання ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Яровий Володимир Олександрович (4.5.1939, Кр. Ріг). Д.С/Г.Н. Зак. Укр. с/госп. акад. (1970). Вихованець Криворізьк. аероклубу. У 1961-1963 перебував в ув'язненні за політич. мотивами. З 1964 електрик, слюсар, бригадир, голов. агроном, директор МП у П'ятихатськ. р-ні. Вивчає проблеми розвитку с/госп. виробництва, системи боротьби з бур'янами у беззмінних посівах кукурудзи. Вчений агроном. Автор наук. праць, рекомендацій.

Яровий Григорій Васильович (1916, Харків. обл. – початок 90-х, Харків). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Освіта середня. Працював у кол-пі. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з верес. 1941. У скл. 11 гв. окрем. сап. батальйону 15 гв. СД визволяв Кр. Ріг. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1,2 ст., Червоної Зірки.

Яровий Феофан Микитович (1895 – 1956, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. гром. війни. У 1924-1941 бурильник РУ ім. К. Лібкнехта. Актив. учасник відбудови. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Уч. ВВВ. У 1946-1954 нормувальник ВКБ РУ ім. К. Лібкнехта. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Яровит, язичницький бог війни. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Ярозит (за місцем відкриття), мінерал класу сульфатів. Колір жовтувато-бурий, чорнувато-коричневий. Блиск скляний. Вперше описан. у Кривбасі Л.І. Мартиненком. В Кривбасі рідкісний. Виявлен. на кол. ш. ім. Будьонного і кар'єрі ПівнГЗК. Вивчав П.М. Каніболоцький.

Ярославського вулиця житломасиву ПівдГЗК. Забудова почалася у 1960 у зв'язку з пуском НКГЗК. Довж. 900 м. Має 9 5-поверх. будинків. Названа на честь уч. рев. подій Ярославського Омеляна Михайловича (Гутельман Мойсей Ізраїльович 3.3.1878, Чита – 4.12.1943, Москва). Держ. діяч, історик. Чл. ЦВК СРСР. Держ. прем. СРСР (1943). Обслуговує 54 в/з.

Яроша вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Ужгородська. Довж. 450 м, ширина 7 м. Має 4 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Яроша Отакара (1.8.1912, Чехія – 8.3.1943). Чехословацьк. військовослужбовець, капітан, командував ротою чеськ. батальйону. Загинув у бою біля с. Соколове Харків. обл. Обслуговує 31 в/з.

Ярошенко Анатолій Іванович (20.2.1930, Кр. Ріг). Скульптор. Зак. Одес. худ. уч-ще (1959). Вихованець СШ № 22. Чл. Спілки художників СРСР (1963). З 1945 токар на з-ді "Комуніст". У 1949-1962 художник, скульптор на ВСГВ (Москва), худфондів Ярославля, Тбілісі. З 1962 на творч. роботі у Кр. Розі. Брав участь у виготовленні 300 пам'ятників, пам'ятних знаків, меморіал. дощок. Співавтор меморіалу "Батьківщина-мати" на Піскарьовськ. кладовищі (Ленінград), пам'ятника Артему в Кр. Розі. За проект пам'ятника М. В. Гоголю 3-я прем. на республіканськ. конкурсі (1953). У 1957 розробив проекти пам'ятників "1905-й", "Дан наказ йому на захід". Пам'ятник М.Ф. Ватутіну, меморіал визволителям у Софіївськ. р-ні (1957). Премії за меморіал "Перемога", "Син", "Геолог" у Грузії (1959). Пам'ятники Т.Г. Шевченку, М. Горькому, бюсти О. Пушкіну, М. Горькому у Дніпропетровську, скульптури "Батьківщина-мати" у Кіровограді (1967), "Солдат" у Миколаєві (1975). У Кр. Розі меморіал студентам і викладачам КГРІ (1989), пам'ятники "Афганцям" (1989), Т. Г. Шевченку в Інгульці (2001). Працює у галузі живопису, графіки, дизайну.

Ярошенко Володимир Олександрович (11.7.1931, Київ. обл. – 5.4.1979, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1955). У 1955-1957 асистент кафедри рудникової геології КГРІ. У 1957-1958 бур. інж. Ленінськ. геологіч. партії. У 1958-1966 керівник тех. групи тр-ту "Кривбасгеологія". У 1966-1979 доцент, декан КГРІ. Канд. тех. наук. Розробив технологію обробки дробі-січки і дробових коронок струмом високої частоти. Автор наук. праць з проблем використання бур. техніки.

Ярошенко Г. П. (засл. будівельник України (1961), трудова біографія пов'язана з тр-том "Криворіжбуд". У 40-60-х працювала бригадиром бетонників БУ № 2. Брала участь у відбудові Кривбасу. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Ярошенко Домнікія Петрівна (18.1.1921, Запорізька обл.). Новатор виробництва. Зак. школу ФЗН (1939). З болгар. У 1931 разом із сім'єю виселена на Урал. У 1940 токар Челябінськ. трактор. з-ду. У 1941-1947 токар, майстер Копейськ. машбуд. з-ду. Чл. фр. бригади. Ударник фр. декад. З 1947 у Кр. Розі. У 1959-1977 токар, нач. цеху ДРРЗ. Ініціатор труд. починів. Наставниця.

Ярошенко Микола Леонтійович (1920, Челябінська обл. – жовт. 1943, Криворіжжя). Визволитель. Освіта н/середня. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з серп. 1941. У скл. 1 гв. мех. полку 5 гв. ТА визволяв Криворіжжя. Гв. ст. сержант, механік-водій танка Т-34 М.К.Гоменюка 29.10.1943 перерізав шосе с. Гурівка – с. Лозуватка, знищив багато живої

сили і техніки противника. Героїчно загинув у бою під с. Недайвода. Нагороджу. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Ярощук Вадим Максимович (1.4.1966, Кр. Ріг). МСМК. Освіта вища. Вихованець СШ № 94. Відом. плавець. З 1966 займався плаванням у ПС "Локомотив". Перший тренер О.В.Абрамов. Переможець багатьох змагань. Призер чемпіонату Європи. На XXIV Олімпійських іграх в Сеулі (1988) завоював 2 бронз. медалі у комплекс. плаванні на 200 м та естафеті 4 по 100 м. Рекордсмен Європи. Кращий плавець у комплекс. плаванні в СРСР кінця 80-х. Перебуває на тренер. роботі.

Ярощук Василь Адамович (7.4.1949, Рівненська обл.). МСМК. Зак. Львів. ін-т фізкультури (1974). З юності займався важкою атлетикою. Перший тренер Ю.С.Ковальов. Призер чемпіонатів України. З 1975 тренер з важкої атлетики КГРІ. Виховав Ю.Жука, В.Бажана, С.Халтуріна, М.Мірошниченка.

Ярута Георгій Миколайович (5.9.1925, Херсон. обл. – 1.3.1993, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1970). У лип. 1942 насильно вивезен. до Німеччини. У 1945-1948 працював у кол-пі та в закладах культури Херсон. обл. У 1952-1957 директор муз. школи в Закарпатті. У 1957-1963 перший директор Криворізьк. муз. школи № 3. У 1970-1985 викладач, зав. відділенням хорового диригування муз. уч-ща. Лауреат конкурсів і фестивалів. Створив хор. Виховав багато проф. музикантів. Почес. грамота Мінкультури України (1972).

"Ярощука Могила" курган, розташован. поблизу ст. Кр. Ріг-Головний, в парку залізничників. Вис. 2,7 м, діам. 45 м. На вершині сучас. пам'ятник, насип засаджен. деревами, кущами. Описан. археологом О.О. Мельником (1983).

Ярцев Микола Олександрович (26.2.1880, Крим – 26.2.1950, Москва). Гірнич. керівник. Зак. Петербурзьк. гірнич. ін-т (1910). У 1910-1913 зав. гірнич. роботами ш. № 5 у Горлівці. У 1913-1920 зав. Лихманівськ., Тарапаківськ, Карнаватськ. рудниками, керуючий групою рудників Кривбасу. Керував будівництвом 1-ї, 4-ї шахт Лихманівськ. рудника, проходкою шахти №8-біс. У 1920-1929 відновлював соляні рудники Криму. З 1929 голов. інж. наук.-тех. ради гірнич. промисловості СРСР. У 1941-1950 нач. сектора в Діпромезі. Нагороджу. орд. Червоної Зірки.

Ясен (Fraxinus), рід листопадних дерев родини маслинових. До 30-50 м заввишки, діам. стовбура до 1,5 м. Листки великі, непарнопірчасті (рідко суцільні), з 3-17 листочками, тонкі або шкірясті, пильчасті або зубчасті. Квітки редуковані, звичайно непоказні, зібрані в пучкоподібні волоті. Плід крилатий горішок. Розмножується насінням і пневою поростю, у культурі також живцями. Близько 70 видів. В озелененні Кр. Рогу поширений **Я. ланцетний** або **зелений** з Півн. Америки. Пройшли інтродукційне випробування у ботсаду і пропонуються **Я. звичайний** та його декоративні форми **"Aurea"** – з жовтими пагонами та жовто-зеленим листям, **"Diversifolia pendula"** – із суцільними простими листками та повислими гілками, **"Pendula "** – з довгими повислими гілками.

Ясенів вулиця, мкрн. ім. Ілліча Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Віддалена частина р-ну. До 1917 мав назву провулок 1-й Акмолінський. Довж. 645 м. Пл. 2,1 тис. кв. м. Має 44 приват. будинки. Названа на честь дерева ясеня. Обслуговує 41 в/з.

Ясир, у давнину турки та татари звали полонених козаків, людей та їх пожитки.

Ясла, в давнину на Криворіжжі дерев'яний короб для закладки сіна, силосу на корм худобі на ніч або взимку.

Ясна вулиця, розташована у сел. Червона Гірка в Інгульці. Забудова почалася у 30-х у зв'язку з розвитком РУ "Інгулець". Довж. 350 м. Має 36 приват. будинків, проживає 62 чол. Обслуговує 502 в/з.

Ясниченко Василь Дмитрович (24.3.1928, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Кіровоград. радпартшколу (1960). У 1943-1948 працював у кол-пі "Червона нива" П'ятихатськ. р-ну. У 1949-1957 секретар, голова Чистопільськ. сільради. У 1958-1962 бригадир кол-пу "Світло Жовтня" П'ятихатськ. р-ну. У 1962-1975 голова кол-пу,

директор рад-пу “Гвардієць” Криворізьк. р-ну. Умілий організатор с/госп. виробництва. Сприяв розвиткові госп-ва і сіл, що входили до скл. рад-пу.

Ястреб Іван Мартинович (1908, Кр. Ріг – лист. 1943, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на Рахманівськ. руднику. Під час ВВВ допомагав партизанам, що діяли в р-ні Олександрів Дар. Розстрілян. після жорстоких тортур.

Ястребов Володимир Миколайович (18.7.1855, Самарська обл. – 2.1.1898, Єлисаветград). Археолог. Зак. Новоросійськ. (Одес.) ун-т (1876). З 1876 викладав історію в Єлисаветград. гімназії. Праця “Матеріали з етнографії Новоросійського краю”. Написав пояснювальну записку до карти Єлисаветград. провінції 1772-1774. Досліджував архів фортеці Св. Єлизавети, описав археологіч. пам'ятники Криворіжжя. Дійсн. чл. Москов. археологіч. тов-ва. Проводив розкопки некрополя Ольвії.

Яструб великий (Accipiter gentilis), птах родини яструбиних ряду соколоподібних птахів. Поширен. в Євразії, Півн. Африці та Півн. Америці. Населяє всю територію України. На Криворіжжі оселяється у лісах, лісосмугах і парках. Осілий птах. Гніздиться на високих деревах. В квітні відкладає 3-4 яйця. Насиджує самка 35-37 діб. Пташенята починають літати в липні. Живиться птахами. Може приносити шкоду мисливським і хатнім птахам.

Яструб малий (Accipiter nisus), птах родини яструбиних ряду соколоподібних птахів. Поширен. в Євразії та Півн. Африці. На Криворіжжі оселяється у лісах і парках. Осілий птах. Гніздиться на деревах. У кладці 4-6 яєць, які самка насиджує 35 діб. Через 40 діб пташенята вже літають. Живиться птахами.

Ясюкович Гнат Гнатович (1847, Петербург – 26.8.1914). Пром. керівник. Зак. Петербурзьк. технологіч. ін-т. Один з організаторів металург. промисловості півд. України. У 60-х – 1888 стажувався за кордоном, очолював будівництво Рязансько-В'яземськ. залізниці. Доцент кафедри будівництва Петербурзьк. технологіч. ін-ту, працював директором Невської фабрики паровозів, керівником Путиловськ. підприємств. З 1888 директор Кам'янськ. металург. з-ду, одночасно очолював Півд.-Рос. Дніпровське металург. тов-во. Сприяв розвитку Кам'янського, керував рудниками тов-ва, які видобували руду на Криворіжжі, консультував будівництво Гданцівськ. чавуноливарного з-ду. Нагородж. рос. орд. св. Володимира 3, 4 ст., св. Анни 2, 3 ст.

Яськов Юрій Миколайович (19.9.1980, Одеса). Майстер спорту (1999). Футболіст. Нападаючий. Виступав за “Чорноморець” (Одеса). У “Кривбасі” з 1999. Уч. єврокубків (1998-1999). Бронз. призер чемпіонату України.

Ятаган (турецьк. Yatagan), рублячо-коляча зброя (середня між шаблею та кинджалом) у народів Сходу. Мав лезо на ввігнутому боці клинка. Я. знаходився археологами при археологіч. розкопках на Криворіжжі.

Ятір (мережа), рибальське знаряддя типу пастки. На водоймах Криворіжжя використовувати заборонено.

Ятка, в давнину торгове місце на криворізьк. базарах, ярмарках.

Яток, лоток або прилавок для торгівлі у XIX ст. на Криворіжжі.

Ятровка, жінка брата у давнину на Криворіжжі.

Яхнін Борис Михайлович (11.12.1909, Херсон. обл.). Відом. педагог. Зак. Дніпропетров. ун-т (1936). У 1928-1930 електрик тр-ту “Руда”. У 1936-1941 ст. викладач, декан фізико-математич. фак-ту Криворізьк. педін-ту. Уч. ВВВ з верес. 1941 у скл. арт. частин. З 1946 ст. викладач, декан фізико-математич. фак-ту, зав. кафедрою математики, доцент кафедри мат. аналізу Криворізьк. педін-ту. Один із засновників вищої математич. школи на Криворіжжі. Канд. фіз.-мат. наук (1963). Автор наукових праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Яценка Г.Г. (Д.Г.Н.), трудова діяльність пов'язана з геологією. Уродженець Кр. Рогу, випускник СШ № 67. Працює голов. експертом Росії з нафти і газу, заст. ген. директора НДІнафти і газу Росії. Брав участь у розвідці нафтогазових родовищ. Уч. міжнарод. конференцій. Автор наук. праць. Біографіч. даних на виявлено.

Яценко Віктор Сергійович (5.1.1939, Дніпропетров. обл. – 29.11.1999, Кр. Ріг). Передовик виробництва. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1980). У 1958-1990 наладчик зв'язку на шахтах Кривбасу підприємств "Зв'язокчормет". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Яценко Григорій Іванович (1946, Криворіжжя). Засл. металург України. Освіта середня. Із середини 60-х працював у РУ № 2 тр-ту "Кривбасрудоремонт", з 1967 агломератником, бригадиром, заст. нач. цеху нафтопродуктів фаб-ки огрудкування ЦГЗК. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Стояв біля витоків фаб-ки. Один з кращих агломератників Кривбасу 70-90-х. Керував школою передового досвіду. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Яценко Дмитро Тимофійович (24.8.1901, Криворіжжя – 80-ті, Житомир). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1944). Уродженець с. Новолозуватка. У юності наймитував. У 1918 перебував у скл. партизан. загону П. Олійника. У 1920-1921 воював у скл. кавбригади Г. І. Котовського. У 1921-1925 навчався у Кіровоград. кав. школі ім. Будьонного. У посаді ком-ра 5 КП 9 КД здійснив похід у Захід. Україну і Бессарабію (1939-1940). Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р кав. полку, заст. ком-ра 16 КД. У трав. 1945 керував визволенням 12 тис. в'язнів у Бранденбурзі, яким загрожувала смерть. В арм. до 1955, полковник (1939). Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (4),Вітчизняної війни 1 ст. (2).

Яценко Іван Андрійович (24.10.1948, Черкаська обл.). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1969). У 1968-1989 бурильник, бригадир штангового буріння ш. "Батьківщина" РУ ім. К. Лібкнехта. 8 раз ставав переможцем річних змагань. Один з кращих бурильників Кривбасу. Підготував багато спеціалістів. Уч. ВДНГ України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 2, 3 ст., знак "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Яценко Олександр Іванович (1943, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 працював слюсарем ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Яцик Вадим Іванович (1937, Кр. Ріг). Літератор. Зак. Одес. політех. ін-т (1980). Працював інж. автобази Першотравнев. РУ, АТП-14170. Пише прозу. Друкувався в альманасі "Саксагань", періодич. пресі. Автор книги "Пара гнедых" (1993).

Яцківа вулиця житломасиву Рудничне Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Попередня назва вулиця Шкільна. Довж. 327 м, ширина 3,7 м. Названа на честь укр. письменника Яцківа Михайла Юрійовича (5.10.1873, Івано-Франків. обл. – 9.12.1961, Львів). Відображав життя села. Твори "Танець тіней", "Зразки творчості", "Молоде вино гроніться". Обслуговує Рудничний в/з.

Яцковська Зінаїда Сергіївна (13.8.1936, Кр. Ріг). Відом. медик. Зак. Харків. мед. стомат. ін-т (1959). З 1959 стоматолог, зав. відділами 1-ї стомат. поліклініки. Стояла біля витоків централізації стомат. служби Кр. Рогу. Відмінник охорони здоров'я. Одна з найдосвідченіших стоматологів Кр. Рогу.

Яцковської О., земельні володіння розташовувалися на території сучас. мкрн. Веселі Терни з кінця 80-х XIX ст. Мали 309 дес. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Яцук Михайло Павлович (21.11.1921, Донецька обл.). Буд. керівник. Зак. Донецьк. буд. тех-м (1956). Уч. ВВВ. Відом. будівельник. У 1961-1963 керуючий тр-том "Криворіжстальконструкція". Керівник будівництва багатьох промоб'єктів. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Ячмінь (Hordeum), рід трав'янистих рослин родини злакових. Колос більш-менш стиснутий, без верхівкового колоска на його осі. Колоски 1-квіткові з рудиментом другої квітки, сидять групами по 3. Колоскові луски шиловидні або ланцетошиловидні. Нижня квіткова луска звичайно з довгим остюком. На Криворіжжі поширений **Я. заячий** – 1-річник 15-40 см заввишки, що має широколінійний колос, дуже стиснутий з боків

остюками до 3 см завдовжки. Звичайно зустрічається на витоптаних місцях по житлових масивах. У Криворізьк. ботсаду культивується **Я. гривастий.** Я. гривастий – інтродуцент. Багаторічна трав'яниста рослина, вирощують як однорічну рослину. Кущ має 16-18 прямостоячих стебел, висотою 60 см. Листки лінійні. Колоски в колосі розміщені групами по три. Цвіте VI–VII. Розмножується насінням. Використовують при створенні сухих букетів, оформленні групових посадок та міксбордерів. Крім Я. гривастого культивують Я. дворядний і Я. звичайний як кормові та декоративні рослини. На Криворіжжі вирощуються сорти – Основа, Росева, Силует, Таємниця, Одеський 115, 131, 151, Прерія, Престиж. Загальна площа посівів 9,9 тис. га.

Ячменьов Дмитро Платонович (10.10.1912, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1937). У 1937-1939 пом. нач. дільниці, тех. керівник ш. ім. Кірова, зав. гірнич. роботами одноймен. РУ. У 1939-1941 служив в артчастинах. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 83 (13 гв.) артполку. Воював на Ленінград., Захід., 2-у Укр. фронтах. У 1945-1963 зав. гірнич. роботами, голов. інж., нач. виробнич. відділу РУ ім. Кірова. У 1963-1972 нач. буровибуховими роботами тр-ту "Дзержинськруда". У 1972-1975 гірнич. майстер ш. "Північна" РУ ім. Кірова. Брав активну участь у відродженні рудника, один з авторів і керівників проекту його реконструкції. Засновник гірницької династії. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст. , Трудового Червоного Прапора.

Яшукова Ганна Петрівна (1896 -? Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Катеринослав. фельдшер. школу (1918). Перш. рад. лікар-ординатор пологового будинку. З 1918 працювала акушером в земській лікарні. Заснувала фельдшерську службу в Кр. Розі, школу акушерства.

Ященко Анатолій Григорович (5.6.1935, Кр. Ріг). Засл. будівельник України (1981). Зак. Криворізький буд. тех-м (1968). З верес. 1952 по трав. 1990 працював теслею, майстром, виконробом БУ "Заводбуд" тр-ту "Криворіжбуд". Рацпропозиціями заощадив 200 тис. крб. Брав участь у спорудж. ДП-5, 9. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Ященко Іван Васильович (1928, Луганськ. обл. – лип. 2002, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1952). У 1966-1970 директор дослід. ін-ту НДПІрудмаш. Керував випуском породонавантажувачів, бурових верстатів. Уч. ВДНГ. У 1970-1975 директор з-ду "Комуніст". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Ященко Порфирій Іванович (1.3.1917, Черкас. обл.). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Зак. Київ. педін-т (1938). У 1938-1941 працював учителем. Уч. ВВВ з червня 1941. Відзначався у боях на Криворіжжі у скл. 5 гв. артполку 10 гв. ПДД. Працював учителем, директором школи. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Ященко Юрій Іванович (11.6.1948, Кр. Ріг). Чл. СХУ. Зак. Укр. поліграфіч. ін-т. Працює у галузі акварелі та графіки. Оспівує красу життя, землі, взаємини людей. Виставки у Кр. Розі, Дніпропетровську (1992), Вольфсбурзі (Німеччина, 1993), Києві (1994,1995), Москві (1995,1996). Серед творів "Передчуття", "Чекання", "Спогади", "Після зливи", "Літні спогади", "Минає літо", "Вечір. Гамбург", "Легенда" ін. Твори у музеях і приват. колекціях.

Ящика М. М. (засл. гірник України (1969),трудова діяльність пов'язана з ш. "Гігант-Глибока" РУ ім. Дзержинського. Працював прохідником. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Яшник Володимир Никонович (7.8.1940, Кр. Ріг). Спорт. керівник. Зак. Смоленськ. ін-т фізкультури, Вищу школу тренерів. Грав у скл. команд у 1958 "Гірник", у 1958-1962 БФ, у 1962-1963 "Гірник". Чемпіон Естонії. З початку 70-х тренер з футболу. З 1984 ст. тренер футбольної школи "Кривбас-84". Виховав багато футболістів, організатор змагань і турнірів з футболу.

Ящірка зелена (Lacerta viridis)**,** представник родини ящіркових ряду лускаті плазуни. Поширена у Півд., Серед. Європі (до р. Дніпро). На Криворіжжі зустрічається у сухих сонячних місцях біля виходів скельних порід в долинах річок та балок. Активна з берез.-квіт. по жовт. Шлюбний період триває з трав. до початку червня. Яйця відкладає з другої

половини червня по лип. У кладці 8-12 яєць. Молодь з'являється з серп. і до кінця верес. Статевозрілими стають на третьому році життя. Живляться жуками, павуками, прямокрилими, черв'яками, молюсками, багатоніжками ін. безхребетними тваринами. В жовт. ховається в нори на зимівлю.

Ящірка піщана (Eremias arguta), представник родини ящіркових ряду лускаті плазуни. Поширена від Румунії до Півд.-Захід. Монголії. В Україні зустрічається майже всюди, окрім західних областей і Карпат. На Криворіжжі мешкає на піщаних пляжах, у долинах річок. Весною з'являються у квіт. Парування у трав. і через 2 місяці з'являється молодь. Самка відкладає 3-4 яйця. Статевозрілими стають через рік. Живляться комахами, павуками, багатоніжками, молюсками. На зимівлю іде у жовт., ховаючись у нори.

Ящірка прудка (Lacerta agilis), представник родини ящіркових ряду лускаті плазуни. Поширена в Європі і Півн. Азії. Населяє всю територію України. На Криворіжжі зустрічається в парках, садах, лісах, балках, полях, городах та ін. біотопах. Самий чисельний вид серед плазунів. Весною з'являються в берез.-квіт. З трав. по лип. відкладає 2 кладки яєць (від 4 до 12 штук в кожній). Молодь з'являється з кінця лип. до початку жовт. Статевозрілими стають на другому році життя. Живляться комахами, павуками, черв'яками, молюсками. В кінці жовт. ховаються в нори на зимівлю.

Ящук Галина Михайлівна (19.1.1952, Черкаська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1969 маляр-штукатур, бригадир БУ № 4 тр-ту “Криворіжіндустрбуд”. Брала участь у будівництві пром. об'єктів. Уміло керує колективом бригади. Підготувала багато спеціалістів. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.